
Yıldız

Sosyal Bilimler Enstitüsü

Dergisi

(2019) Cilt 03, Sayı 01, s. 142-149

Prens^a

Kitap İncelemesi / Book Review

Pınar Sarp^b

YAZARIN HAYATI

Prens döneminin yazıldığı dönem İtalyanlar için büyük bir buhran dönemi idi. Çünkü İtalya o dönemde siyasal çalkantılar içerisindeydi. Bünyesinde birçok şehir ve feodal beylik vardı. Floransa, Napoli, Venedik ve Papalık da bu şehirler arasındaydı. İçerideki anlaşmazlıklardan faydalanan komşu ülkeler ise yavaş yavaş bu şehirleri ele geçirmeye başlamıştı. Floransa ise burjuvazi-aristokrasi çatışmasının ortasında yer alıyordu. İtalya sadece siyasal olarak değil ekonomik olarak da büyük bir savaş veriyordu. Yeni ticaret yollarının keşfi ile birlikte gelir kaynağı ticarete dayalı ülkeler büyük bir kan kaybı yaşıyorlardı. Sanayide de gerilemeye başlayan ülkede hiçbir şehir birlik kurabilecek gibi değildi. Papalık devleti ise gücüne güç katmak isteyen papaların elinde can çekişiyordu.

Rönesans ve hümanizm döneminin önemli düşünürlerinden kabul edilen Niccolo Machiavelli böyle bir dönemde *makyavelizmin* yapı taşlarını oluşturmuştur (İlhan, 1979,18). Peki bugün bile tartışılan Machiavelli kimdir? Niccolo Machiavelli, siyaset biliminin kurucularından biri olarak kabul edilmektedir. İtalya'nın Floransa kentinde doğmuştur. Babası avukat olan Machiavelli burjuvazi sınıfına ait orta gelirli bir ailenin çocuğudur. Ekonomik problemler nedeniyle orta derecede bir eğitim görmesine rağmen Latince ve Yunanca'yı çok iyi bilmektedir. Machiavelli'nin yaşadığı dönemde Floransa siyasi çalkantılar içerisindeydi. İktidarda bulunan Medici ailesi o dönemde yönetimden sürülmüştür. Yerine Dominikan Mezhebi savunucusu olan Savanorala gelmiştir. Bu süreçte 1500'de Fransa'ya giderek ilk önemli diplomatik vazifesini yerine getiren Machiavelli, ömür boyu başarıya ulaşan Piero Sodorini'nin güvenini ve sadakatini kazanarak, askeri alandaki fikirlerin hayata geçirebilme imkânı bulmuştur. İtalyan hükümetinin ise savaşmak için kendi birlikleri yoktur. Orduları paralı askerlerden oluşmaktadır. Machiavelli ise pratikte bu durumun yarattığı

^a Niccolo Machiavelli, **Prens**, Çev. Nevin Yeni, İstanbul, Alfa Yayınları, 2015, 136 sayfa, ISBN: 9786051711447

^b Arş. Gör., Kültür Üniversitesi, p.sarp@iku.edu.tr

Bu çalışma Yıldız Teknik Üniversitesi İşletme Yönetimi Doktora Programı kapsamında Prof. Dr. Esin Can yürütücülüğünde "Yönetim Alanında Yönlendirilmiş Okumalar" dersinde hazırlanmıştır.

disiplinsizliğin, güvensizliğin farkındadır. Bu nedenle gücünü kendi ülkesinin vatandaşlarından alan bir askeri birliğin gerekliliğini savunmuştur. Böylece fikirleri ve tecrübeleri nedeniyle Machiavelli iktidar tarafından ikinci başkanlığa atanmıştır. Görevi nedeniyle birçok ülkeyi gezme fırsatı bulan Machiavelli, İtalya, Fransa, Almanya gibi ülkeleri siyaset yönüyle inceleme imkânı bulmuştur. Siyasi bunalımlardan kurtulamayan Floransa ilerleyen dönemlerde tekrar Medicilerin eline geçmiştir. Bu nedenle Niccolo Machiavelli görevinden alınarak darbe teşebbüsü nedeniyle tutuklanmış ve işkence görmüştür. Suçlamaları ise inkâr etmiştir. İlerleyen dönemlerde ilan edilen af ile tekrar özgürlüğüne kavuşan serbest kaldığında ise iş bulamamıştır. Bu nedenle tekrar eski itibarına kavuşmak ve iyi bir pozisyon elde etmek için daha sonra kitap haline getireceği yönetimle ilgili notlarını Lorenzo de Medici'ye armağan etmiştir.

Yazar hayatı boyunca savaş, strateji, yönetim gibi alanlarda eserler vermiştir. Bu eserler; Floransa'da Komplolar ve Karşı-komplolar Tarihi, Savaş Sanatı, Titus Livius'un İlk On Yılı Üzerine Söylev, Luccalı Castruccio Castracani'nin Yaşamı (1520), Floransa Tarihi (1525), La Mandragola (Adamotu), Altın Eşek, Başdiyakoz Belfagor olarak sıralanabilir (Semercioğlu, 2016, 496-497).

İÇERİK

Machiavelli'nin 1513 yılında kaleme aldığı kitabında prenslere iyi bir yönetici olabilmeleri konusunda öğütler yer almaktadır. Dönemin iktidarında bulunan Lorenzo de Medici'ye ithafen yazılmıştır. Kitap 26 bölümden oluşmaktadır. Makyavelist düşünceden esinlenerek kaleme alınan kitapta Machiavelli monarşik yönetimden yana bir tutum sergilemektedir. Machiavelli, eserin hazırlanmasında tecrübelerinden yararlanmış, fikirlerini örneklerle birlikte destekleyerek siyaset bilimine bir devir açmıştır. Ayrıca iktidarlara hâkimiyetleri süresince halkına ve toplumun ileri gelenlerine karşı nasıl davranmaları gerektiğiyle ilgili bilgilere yer vermiştir. Aksi takdirde prenslerin başına gelebilecek olaylarla tarihten örnekler vererek çıkarımlarda bulunmuştur. Bu nedenle eser analitik bir yaklaşımla ele alınmıştır. Eserin bölümleri ve içerikleri incelendiğinde Machiavelli'nin görüşleri birbiriyle uyum içerisindedir. Ayrıca Machiavelli eserde realist ve rasyonel bir tutum sergilemiştir. (Öztürk, 2013, 199) Kitapta indeks ve kaynakça bulunmamaktadır. Prens'te ele alınan konular ise ana hatlarıyla birlikte aşağıda başlıklar halinde verilmiştir

Prenslıklar; yazar kitabında kaç çeşit prenslik bulunduğunu ve bunların nasıl elde edildiğiyle ilgili bilgiler vermiştir. Machiavelli prensliklerin kan yoluyla elde edilen, işgal yoluyla elde edilen, karma ve din prenslikleri olmak üzere dört farklı grupta sınıflandırmıştır.

Kan yoluyla elde edilen prenslikler; atalarının kurduğu düzen üzerinde hâkimiyetlerini sürdüren devletlerdir. *İşgal yoluyla elde edilen prenslikler;* kan bağı ve soya dayanmaksızın gerek şans gerekse hileyle başka bir ülkenin işgal edilerek kurutulan devletlerdir. *Karma prenslikler;* yeni devlet kurmuş olan bir prensin kan ve soya bağı olarak kurulmuş bir devletin toprakları hakkında söz sahibi olduğunda meydana gelen devletlerdir. *Kilise prenslikler;* din kurallarına göre yönetilen ve halkın prenslerinin hiçbir faaliyetini sorgulamadığı devletlerdir.

Ordular; Machiavelli eserinde orduları paralı, yardımcı, karma ve yerel birlikler olmak üzere dörde ayırmıştır.

Paralı ordular; ücret karşılığında askerlik yapan insanlardan oluşur. Bu nedenle vatandaşlık duyguları yoktur. Bu askerlerin büyük bir çoğunluğu yeteneksizdir. Savaşlarda başarısız olmaktadırlar. *Bağlı ordular*; bağlı buldukları prensliklerin destek amacıyla gönderdikleri ordulardır. Paralı ordulara nazaran daha tehlikelidirler. Emir altına girmeye alıştıkları için tehlikeli olabilirler. Başarısızlığa uğradıkları takdirde yardım etmek amacıyla geldikleri topraklarda yıkıma uğratabilirler. Zafer kazanmaları durumunda ise topraklar onların esareti altına girebilir. *Karma ordular*; askerlerin bir kısmının paralı bir kısmının ise prensliğin kendi askerlerinden oluşan ordulardır. *Yerel birlikler* ise yurttaşlardan ya da güvenilir insanlardan oluşan ordulardır. Güçlü orduları bulunmayan bir prensliğin hayatlarına devam edebilmesi sadece talihin yardımıyla gerçekleşebilecektir.

Talih ve kader; prensin başarılı bir iktidar olmasının arkasında yatan birçok faktör vardır. Kimi prensler şansları sayesinde kimileri ise becerileri sayesinde hayatta kalabilmektedirler. Çünkü talihi sayesinde çaba göstermeden sıradan bir yurttaş bile prens olabilir. Fakat bazen beceri ve akıl prenslerin başarılı olmasında etkin rol oynamaktadır. Özellikle zor dönemlerde krizleri yöneterek prensler halkın güvenini kazanır. Halkın güvenini kazanan bir prens ise zaten kendisine güçlü bir kale inşa etmiş sayılır.

DİL VE ÜSLUP

Kitap, Nevin Yeni tarafından İtalyanca'dan Türkçe'ye çevirilmiştir. Başlık kimi kaynaklarda "Hükümdar" olarak aktarılırken bu eserde "Prens" şeklinde çevrilmiştir. Çeviri açısından cümleler ve ifadeler net bir şekilde verilmiştir. Eserde metin veya tablo kullanılmamıştır. Yazarın dili oldukça etkileyicidir. Yönetim ve strateji alanında bir kitap olmasına rağmen herkesin anlayabileceği yalın bir dil kullanılmıştır.

DEĞERLENDİRME VE ANALİZ

Yaşadığı dönem itibariyle Machiavelli'nin tek isteği İtalyan Birliğinin kurulmasıydı. Eserde ise bu özlemin etkileri göze çarpmaktadır. Özellikle kitabın sonunda "İtalya'yı Barbarların Elinden Kurtarmaya Çağrı" adlı bölüm göze çarpmaktadır. Genel bir perspektiften bakılacak olursa kitabın tüm içeriğinin büyük bir siyasal birlik kurma amacına yönelik olduğu söylenebilir. Kitabın bölümleri incelendiğinde özellikle şehir devletlerinin ve halkın yönetimiyle ilgili detaylar göze çarpmaktadır. Bu bağlamda eserde uygulanması önerilen kurallar ve ilkeler yönetim-organizasyon alanıyla ilgili disiplinler çerçevesinde aşağıdaki gibi ele alınmıştır.

Eserde prenslerin başarılı bir yönetim sağlamaları için sert bir tavır takınmaları gerektiği her bölümde vurgulanmıştır. Yazar, halka yapılan zulümlerin prenslere kötü bir şöhret getirmeyeceğini düşünmektedir. Çünkü merhamet cinayetleri ve soygunları beraberinde getirir. Bu durum ise toplumsal felaketlere ve karışıklıklara neden olur. Bu nedenle prensler acımasız olmayı ve gerektiğinde şiddet uygulamayı bilmelidirler. Söz konusu uygulamalar yönetim-organizasyon bilimi açısından "Otoriter Lider" kavramını çağrıştırmaktadır. Çünkü otoriter liderler yetkiyi merkezi hale getiren, biçimsel gücü, ödüllendirme gücünü ve cezalandırma gücünü kullanan liderlerdir. Örgütte kararları kendileri verirler ve astlarını yakından takip ederler. Örgütsel amaçları gerçekleştirilmede başarılı kabul edilmektedirler. Ayrıca toparlayıcı etkilere sahip liderlerdir. Liderlikte davranışsal yaklaşım açısından incelenecek olursa "Blake ve Mouton'un Yönetim Izgarası Kuramı" ile de bağdaştırılabilir.

Yönetim ızgarasının sağ alt köşesinde bulunan liderin tarzı yetkinin kullanımı şeklindedir. Üretim için en yüksek, insanlara yönelik ise en az düzeyde ilgi ve önemsenme içerir. Bu doğrultuda yönetici güç, yetki ve disiplini kullanarak astlarına işlerin yapılmasıyla ilgili emirler verip kontrolü elinde tutmak ister (Arıkan, 2001,240). Eser açısından tekrar incelenecek olursa ise prensler ülkenin amaçlarını gerçekleştirebilmesi ve halkının refah içinde yaşaması için tüm kararları tek başlarına vermektedirler. Bu nedenle prene bakanlık yapan bireylerin fikirlerinin bir önemi yoktur. Önemli olan prensin ne düşündüğüdür. Bu durumu tehdit eden bir unsurun varlığı söz konusu olduğu zaman ise gerekli şiddet yöntemlerine başvurarak ve ceza mekanizmalarını kullanarak mücadele etmektedirler. Çünkü toplumu oluşturan ve bir arada tutan şey prensin göstermiş olduğu duruşudur. Toplumsal ve siyasal açıdan birlik ve düzeni oluşturmak önem arz etmektedir.

Eser modern liderlik yaklaşımlarıyla da örtüşmektedir. Çünkü Machiavelli olayları kendi döneminin özelliklerine, toplumsal düzene ve anlayışa göre yönetilmesi gerektiğini anlatmıştır. Eserin ilgili bölümlerinde prenslerin sahip oldukları ülkelere ve kültürlere göre yönetim biçimleri geliştirmeleri gerektiği ifade edilmiştir. Eğer prensin işgal ettiği ülke özgürlüğüne bağlı bir ülke ise prens o ülkeye yerleşmeli ve problemleri ortaya çıkmadan tespit edip çözmelidir. Başka bir prensliğin yönetimine alışmış milletlerin yönetiminde ise prensler, eski iktidarın soyunu yok ederek işe başlamalıdır. Görüldüğü üzere yönetim ve liderlik biçimi durumdan duruma değişmektedir. Söz konusu durum yönetim-organizasyon ve liderlik biçimi durumsallık yaklaşımlarıyla ilgilidir. Durumsallık yaklaşımında; her örgütün durumu, faaliyet konusu ve çevresi diğer örgütlerden farklıdır. Örgütler üzerine etkili olan şartlar ve örgütün dinamikleri de farklı olduğuna göre her örgütün yönetim ve organizasyon biçimi ve sistemi de farklı ve kendine has olacaktır. Ayrıca her koşulda geçerli olan tek bir liderlik yaklaşımı yoktur. Eser açısından incelenecek olursa ise prenslerin ülkeden ülkeye değişen koşullar ve kültürel farklılıkları göz önünde tutarak yönetmesi beklenmektedir (Öztürk, Arslan, 2016, 130). Kimi ülkeler için yıkıcı bir politika izlemek zorunda kalırken kimi ülkeler için daha esnek politikalar uygulamak zorunda kalmaktadırlar.

Eserlerde iki olgu ortaya çıkmaktadır. Bunlar ise sırasıyla amaçlar ve araçlardır. Yazar eserde prenslere amaçlara ulaşmak için izlemesi gereken araçlar hakkında bilgi vermektedir. Bu nedenle kitabın bazı bölümlerinde prenslerin erdemsizlik olarak adlandırılan davranışlar sergileyebileceği belirtilmiş ve bu durum olağan gösterilmiştir. Herhangi bir durumdan çıkar sağlayabilmek için prensin bir eli iyilikteyken diğer elini korkmadan kötülüğe daldırabilmesi gerektiği belirtilmiştir. Ayrıca kendilerine rakip olarak gördüğü grupları maddi ve manevi açıdan büyük zararlara uğratması gerektiğiyle ilgili tavsiyelerin yer aldığı bölümler bulunmaktadır. Bu durum ise yönetim-organizasyon açısından bakıldığında *iş etiği* problemini beraberinde getirmektedir. Literatürde *iş etiği*; "iş dünyasındaki mal, hizmet, üretim ve tüketim sürecindeki doğruları ve yanlışları" ifade etmektedir. Doğru ve yanlış kavramları ise ahlaki bir konudur. Bu nedenle iş etiği, iş dünyasında yer alan doğruları ve yanlışları ifade etmektedir (Güven vd, 2004: 800). Niccolo Machiavelli'ye göre ise bir prens ülkesinin başarısı ve geleceği için her türlü etik dışı eylemi yapmak zorundadır. Bu nedenle perde arkasında bir prens her türlü hile, yalan ve rüşvete yol vermelidir. Önemli olanın sadece amaç olduğu, amaca götüreceği aracın doğru veya yanlış olmasının önem teşkil etmediği eser makyavelizmin çıkış noktası olarak kabul edilmektedir. Bu açıdan değerlendirildiğinde makyavelizm kavramını etik kavramının karşısında konumlandırmak yanlışlık teşkil etmeyecektir.

Yazar eserinde realist ve rasyonel bir bakış açısı sergilemiştir. Romantizm ve ütopyik fikirlerden uzak kalmıştır. Klasik yönetim anlayışına bakıldığında Weber'in "*Bürokrasi Yönetimini*" rasyonellik veya akılçılık esasına dayandırdığı görülmektedir. Bu yaklaşıma göre örgütler kural ve sistemlere göre örgütlenip rasyonel olarak hareket edilmelidir. Bu bağlamda Weber'in düşünceleri ile Machiavelli'nin yönetim düşüncesininin paralel olduğu söylenebilir.

Eser yönetim bilimleri açısından değerlendirildiğinde farklı bir konuya daha değinmektedir: *İzlenim Yönetimi*. Bilindiği üzere izlenim yönetimi bireylerin başkaları üzerinde oluşturmaya çalıştıkları süreçler veya başkalarına iletilen bilgiler yoluyla onların algısını ve davranışlarını etkilemeye yönelik girişimler olarak tanımlanmaktadır (Yeniçeri, Demirel, 2011,196). Esere bakıldığında ise yazar prenslere insanlık ve yüce gönüllülük timsali olduğunu göstermeleri yönünde nasihatler vermektedir. Ayrıca tebaasına karşı dürüstlük ve dindarlıkla dolup taşıyor gibi görünmeleri gerektiğini söylemiştir. Böylece prensler halkını intiba yoluyla tavlacak ve herkesçe övülecektir. Ayrıca halkıyla arasında kurduğu bu bağ sayesinde iktidardaki yerini içerdeki ve dışarıdaki tehlikelere nazaran daha kolay koruyacaktır. Niccolo Machiavelli prensin adil, cömert ve yüce gönüllü prens olma idealini eleştirmiştir. Çünkü bu nitelikler devlet işlerini yürütmeye uygun değildir. Bu nedenle prensler iyi özelliklere sahip olmasalar bile öyleymiş gibi görünmek zorundadırlar.

Eserde Machiavelli'nin insanların psikolojik durumlarına yönelik tespitleri vardır. Başka bir deyişle insan doğasına dikkat çekmektedir. Yönetme sanatı insanı ve onun psikolojisini bilmekten geçmektedir. Yazara göre insanlar nankör, çıkarıcı, bencil ve korkaktırlar. Onların karşı safta yer almamaları için çıkarları doğrultusunda hareket etmek gerekir. Eğer prensin yönettiği insanlar fakirse onları maddi ve manevi açıdan destekleyip kendi tarafında olmasını sağlamalıdır. Prens çevresindeki gruplar güçlü ise onlara makam, şöhret ve para vererek onları kendisine minnettar bırakmalıdır. Böylece gruplar prens olmadan kendilerinin de mevcut yerlerinde zenginliklerini koruyamayacaklarını anlayarak prens karşı bir bağlılık geliştireceklerdir. Ayrıca yazarın insan zekâsına yönelik de tespitleri vardır. Zekâ üçe ayrılmaktadır. Birincisi kendi kendine kavrayan zekâdır. İkincisi başkaları açıklayınca anlayan zekâdır. Üçüncüsü ise ne kendi kendine kavramakta ne de başkaları anlatınca anlamaktadır. Yazar ilk grubu mükemmel olarak tanımlar. İkincisi ise oldukça iyidir. Son grup ise hiçbir işe yaramamaktadır. Bu nedenle eserde prenslerin kendilerine bakan seçerken zekâ faktörüne dikkat etmeleri gerektiğine vurgu yapılmıştır. Söz konusu durum günümüzde insan kaynakları yönetiminde işe alım için işletmelerin uyguladıkları zekâ ve kişilik testleriyle kısmen de olsa paralellik göstermektedir.

Niccolo Machiavelli 'nin 1513 yılında kaleme aldığı kitabı günümüzde yönetim-organizasyon, ve davranış alanının temel taşlarını oluşturan ilkelerini içerisinde barındırmaktadır. Özellikle liderli konusunda yazılmış pek az kitap Machiavelli'nin "*Prens*" adlı kitabıyla gerek içerik gerekse derinlik açısından kıyaslanabilecek durumdadır. Machiavelli bu eserinde başlıklar halinde liderin sahip olması gereken niteliklere değinmiş ve en ince detayına kadar ele almıştır.

YAZARIN BAKIŞ AÇISI

- Machiavelli'ye göre insanlar bencildir. Bu nedenle onları yönetmek beceri gerektirir. İnsanlar iyi değilse onları yönetmek ve baskı altında tutmak için kötü olmak gerekir. Bu nedenle prens zalim olmayı bilmelidir. Devleti yaşatmak için her türlü kötülük mübahtır.

- Toplumun refahı için her türlü erdemsizlik ve ahlaksızlık meşrudur. Çünkü bazen iyilik esnekliğe izin verdiği için toplumsal problemleri beraberinde getirir. Yazara göre erdem mutsuzluğu; erdemsizlik ise mutlulukları beraberinde getirir.

- Korkulmak sevilmekten iyidir. Şiddet ve zalimlik insanları korkutur. Bu nedenle insanlar prenslerinden çekinir. Kurallara itaat ederler. Bu durumda toplumsal düzeni beraberinde getirir.

- Prens yeri geldiği zaman bir tilki kadar kurnaz, bir aslan kadar yırtıcı olmalıdır. Çünkü hayvanlık olmadan insanlık olmaz. Tuzaklardan korunmak için tilki, kurtlardan korunmak için ise aslan olmak gerekir.

- Prensın sözünde durması önemli bir erdemdir. Fakat tarihe bakıldığında en büyük başarıları sözlerinde durmayan hükümdarlar elde etmiştir. Bu nedenle fayda getirdiği sürece prensler sözlerinde durmalıdır. Fayda getirmediği durumlarda ise sözlerinde duruyor gibi yapmalıdırlar.

- Machiavelli, siyasetin tümüyle bireysel çıkarların alanı olduğu fikrini temel alır. Siyasette amaç her türlü gücü meşru kılar.

- Machiavelli'ye göre prensler her zaman şüphe içinde hareket eder. Bu nedenle kimseye güvenmemelidirler.

- Yazar kadere tümüyle inanmamaktadır. Prensın becerisi kaderle birleştiği zaman iyi sonuçlar meydana gelebilir.

- Machiavelli, iktidarın gücünü halka yani monarşiye dayandırması gerektiğini vurgulamıştır. Başka bir söylemle yönetim tarzı olarak monarşiyi benimsemiştir. Aristokrasilere güvenmemektedir. Çünkü ona göre toplumun zengin sayılabilecek gruplarını her zaman koşulsuz mutlu etmek mümkün değildir. En ufak bir hoşnutsuzlukta bu gruplar silahlarını prene doğrultabileceklerdir.

ETKİLEYEN VE ETKİLENEN BİR KİTAP OLARAK PRENS

- Machiavelli'nin Osmanlı Devletinin başında olan Fatih Sultan Mehmet'ten etkilendiği yönünde görüşler hâkimdir. Kitapta ilgili bölümler dikkatle incelendiğinde ise tespitler doğru olabilir. Fatih Sultan Mehmet'in davranışlarının Machiavelli'nin bazı düşüncelerini yansıttığı söylenebilir. Çünkü Fatih Sultan Mehmet dağılan Anadolu birliğini yeniden kurmuştur. Bu durum Machiavelli'nin parçalanan İtalya birliğinin kurulması konusundaki görüşleriyle paralellik göstermektedir. Ayrıca Fatih Sultan Mehmet'in Bizans'ı (İstanbul) fethettikten sonra orada oturmaya başlaması ve orada bir düzen kurduktan sonra eski hânedanın, bilhassa Trabzon Pontus hânedanının prenslerinin tümünü idam ettirmek zorunda kalması da Machiavelli'nin eserinde anlattığı prens profiliyle uyumaktadır. Çünkü Machiavelli'ye göre bir prens otorite sağlamak için işgal ettiği toprakların başında durup isyanlara engel olmalıdır. Problemleri önceden tahmin edip önlemler alabilmelidir. Ayrıca halkın güvenini kazandığında eski soyları ve ataları yok etmelidir.

- Machiavelli'yi yansıttığı görüşler nedeniyle destekleyen ve eleştiren teorisyenler bulunmaktadır. Özellikle Shakespeare, Marlowe gibi sanatçılar Niccolo Machiavelli'yi kuvvet ve zorbalığı meşru gösteren görüşlerinden dolayı eleştirmiştir. Bu durum ise tartışmalıdır. Çünkü iktidarlara despotluğun kapısını açan bu görüş "makyavelizm" denen ve insanların karşı çıktığı görüşün doğmasına sebep olmuştur. Ayrıca Osmanlı devletindeki yönetim yapısı

incelendiğinde sultanların hoşgörü ve iyilikle insanların kalbinde taht kurduğu görülmüştür. Bu nedenle söz konusu şiddetin yasal gösterildiği davranışların başarıya götüreceği konusunda ciddi kuşkular vardır.

- Bunu yanısıra Machiavelli'yi destekleyen görüşler de vardır. Özellikle Almanya'nın ve İtalya'nın kırım döneminde Hegel Machiavelli'nin görüşlerini savunmuştur. Çünkü bu dönemde parçalara bölünmüş Almanya İtalya'ya benzetilmektedir. Bu nedenle ülkeyi kurtaracak bir liderin varlığına ihtiyaç duyulmaktadır. Machiavelli'nin de İtalya'da birlik sağlaması adına prenslere seslenmesi, ülkenin kurtulmasıyla ilgili sert ve kuvvet odaklı bir politika benimsemesi nedeniyle görüşleri Hegel tarafından desteklenmiştir (Öztürk, 2013, 199). Bu anlamda eser incelendiğinde herkes için kabul edilen ortak çıkarların kişisel çıkarlardan önce gelmesi düşüncesi önem taşıyabilir. Çünkü Niccolo Machiavelli'ye göre insan bencildir ve sadece kendi menfaatleri uğruna hareket eder. Bu açıdan değerlendirildiğinde insanlar için ortak bir paydada buluşmak zor görünebilir. Bunu yapmanın en iyi yolu ise sert bir politika benimsemektir. İktidarların ise sınırsız özgürlüklere sahip olduğu varsayımından hareketle yasalarda adalet aramak gereksiz olabilir. Bu nedenle prensler adaletli davranmak zorunda değildir. Devletin çıkarları için işlenen cinayetler, işkenceler dönemin şartlarına göre son derece yasal ve ahlaki olarak kabul edilebilir.

- Fransa Başbakanı Kardinal Richelieu ve Mazarin, Almanya'da Prens von Bismarck ve Hitler, İtalya'da Mussolini, Machiavelli'nin koyduğu ilkeleri benimsemişlerdir. Mussolini, "*Machiavelli'ye Giriş*" adında bir kitap da yazmıştır. Hatta Mussolini ve Hitler'in yenilgisiyle Machiavelizm'in de yenildiği söylenmiştir. *Il Principe*, Rusya'da Stalin'in başucu kitabı olmuştur (Sarıca, 1980, 91).

- Öte yandan Machiavelli ile 17. yüzyıl Osmanlı devlet adamlarından Koçi Bey'in karşılaştırıldığı bir başka araştırmada iki eser arasındaki benzerlikler göze çarpmaktadır. Her iki yazar da önemle askerî yapılanma üzerinde durmuş ve paralı askerler yerine millî bir ordunun kurulmasının gerekliliğine dikkat çekmişlerdir.

- Eser aynı zamanda Osmanlı döneminde devlet adamlarına yazılan siyasetnamelerle benzerlik göstermektedir. Çünkü Niccolo Machiavelli "*Prens*" adlı kitabında büyük İtalyan birliğinin kurulabilmesi için prenslere öğütler vermektedir.

SONUÇ

İnsanlık tarihinden günümüze bir liderin ne tür özellikler taşıması gerektiği, tartışılan bir konu olmuştur. Kimileri güç ve kuvveti ön plana çıkarırken, kimileri de zekâyı bir liderin olmazsa olmaz özelliği olarak tanımlamıştır. Liderlik üzerine yazılmış olan pek az kitap, Niccolo Machiavelli'nin "*Prens*" adını taşıyan eseriyle gerek içerik gerekse derinlik açısından kıyaslanabilecek durumdadır. Niccolo Machiavelli eserinde birçok başlığa değinmiş, bir liderin sahip olması gereken nitelikleri en ince detayına kadar ele almıştır. Eserin yönetim alanına ve liderlik konusuna ciddi katkılar yaptığı sonucuna ulaşılabilir. Bununla beraber ise amaca giden araçların kullanımında içerdiği yöntemler nedeniyle ise günümüzde bile hala eleştiri almaktadır. Eser *makyavelizm* düşüncesinin çıkış noktası olarak görülmektedir. Şunu da belirtmek isterim ki yazarın hayatıyla ilgili yaptığım araştırmalarda bir konu özellikle dikkatimi çekmiştir. Eserinde sürekli şiddet ve güç yanlısı bir politika savunan Niccolo Machiavelli gerçek hayatta ahlaklı bir yaşam sürdüren, dürüst bir memurdur. Görevi süresince kimseye karşı kaba kuvvet kullanmamıştır. Kaynaklarda Machiavelli'nin ihtirash olmadığı bilgisi yer almaktadır. Belirtilenin aksi bir durum söz konusu olsaydı muhtemelen

yazar sefalet ve unutulmuşluk içinde ölmezdi. Onun tek isteği paramparça halde bulunan İtalya'da birlik kurulmasıydı. Bu nedenle bu isteğin neden olduğu vatanseverlik duygusuyla, birisinin çıkıp her ne pahasına olursa olsun bir otorite kurması gerektiğini belirtmiş, bunu gerçekleştirirken de bu otoritenin korunması için nasıl davranılması gerektiğini tasvir etmiştir. Machiavelli'nin bunu yaparken ayrıca devletin korunması, kuvvetli bir prens ve bu prensin ülkeyi temsil etmesi, ortak çıkarların bireysel çıkarlarının önünde gelmesi gibi İslam siyaset hukukundan etkilendiği görülmektedir.

Sonuç itibariyle gerek etkilendiği yönetim felsefesi ve düşünürler gerekse etkilediği devlet adamları olsun eser günümüze ulaşmış yöneticilere yol göstermesi bakımından referans olmuştur. Bu durum ise Machiavelli'nin eserinin kalıcılığını ve evrenselliğini açıklamaktadır.

KAYNAKÇA

Arıkan, Semra. (2001). Otoriter ve Demokratik Liderlik Tarzları Açısından Atatürk'ün Liderlik Davranışlarının Değerlendirilmesi. *Hacettepe Üniversitesi İ.İ.B.F. Dergisi*, 19(1), 231-257.

Güven, M., Bakan, İ & Büyükbeşe, T & Taşlıyan, M. (2013). Kobi yöneticilerinin iş ahlakı ve sosyal sorumluluk algılaması: Kahramanmaraş kobilerinde bir araştırma 1. *Kobiler ve Verimlilik Kongresi*. 11-12 Aralık 2004. İstanbul. (s.799-809.)

İlhan, F. A. (1979). *Kamu Hukuku-4*. İstanbul: Beta Yayınevi.

Kesgin, A. (2015). Machiavelli ve Makyavelizm. *Beytulhikme an International Journal of Philosophy*, 5(1), 106-138.

Öztürk, A. (2013). Machiavelli Düşüncesinde Cumhuriyetçi Özgürlük Ve Kurucu Lider İmgesi. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 68(2), 181-204.

Sarıca, M. (1983). *100 Soruda Siyasi Düşünce Tarihi*. 4. bs. İstanbul: Gerçek Yayınevi.

Semercioğlu, H. (2016). Machiavelli'nin Perspektifinden Bugünün Uluslararası İlişkileri. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 9(4), 496-502.

Yeniçeri, Ö ve Demirel, Y. (2011). *Yönetimde Birey ve Örgüt Odaklı Davranışlar*. Bursa: Ekin Yayınevi.